

La Troiae halosis

88 (1) Erectus his sermonibus consulere prudentiorem coepi ... aetates tabularum et quaedam argumenta mihi obscura simulque causam desidia praesentis excutere, cum pulcherrimae artes perissent, inter quas pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. (2) Tum ille "Pecuniae" inquit "cupiditas haec tropica instituit. Priscis enim temporibus, cum adhuc nuda virtus placeret, vigeabant artes ingenuae summumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum saeculis diu lateret. (3) Itaque hercule herbarum omnium sucos Democritus expressit, et ne lapidum virgultorumque vis lateret, aetatem inter experimenta consumpsit. (4) Eudoxos [quidem] in cacumine excelsissimi montis consenuit, ut astrorum caelique motus deprehenderet, et Chrysippus, ut ad inventionem sufficeret, ter elleboro animum detersit. (5) Verum ut ad plastas convertar, Lysippum statuae unius lineamentis inhaerentem inopia extinxit, et Myron, qui paene animas hominum ferarumque aere comprehendit, non invenit heredem. (6) At nos vino scortisque demersi ne paratas quidem artes audemus cognoscere, sed accusatores antiquitatis vitia tantum docemus et discimus. (7) Ubi est dialectica? Ubi astronomia? Ubi sapientiae † consultissima † via? Quis umquam venit in templum et votum fecit, si ad eloquentiam pervenisset? Quis, si philosophiae fontem attigisset? (8) Ac ne bonam quidem mentem aut bonam valetudinem petunt, sed statim antequam limen Capitolii tangant, alius donum promittit, si propinquum divitem extulerit, alius, si thesaurum effoderit, alius, si ad trecenties sestertium salvus pervenerit. (9) Ipse senatus, recti bonique praeceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet, et ne quis dubitet pecuniam concupiscere, Iovem quoque peculio exornat. (10) Noli ergo mirari, si pictura defecit, cum omnibus diis hominibusque formosior videatur massa auri quam quicquid Apelles Phidiasque, Graeculi delirantes, fecerunt.

89 (1) Sed video te totum in illa haerere tabula, quae Troiae halosin ostendit. Itaque conabor opus versibus pandere:

Iam decuma maestos inter ancipites metus
 Phrygas obsidebat messis et vatis fides
 Calchantis atro dubia pendebat metu,
 cum Delio profante [ferro] caesi vertices
5 Idae trahuntur scissaque in molem cadunt
 robora, minacem quae figurabunt equum.
 Aperitur ingens antrum et obducti specus,
 qui castra caperent. Huc decenni proelio
 irata virtus abditur, stipant graves
10 Danai recessus, in suo voto latent.
 O patria, pulsas mille credidimus rates
 solumque bello liberum: hoc titulus fero
 incisus, hoc ad fata compositus Sinon
 firmabat et mens semper in damnum potens.
15 Iam turba portis libera ac bello carens
 in vota properat. Fletibus manant genae
 mentisque pavidae gaudium lacrimas habet.

Quas metus abegit. Namque Neptuno sacer
 crinem solutus omne Laocoon replet
 20 clamore vulgus. Mox reducta cuspidē
 uterum notavit, fata sed tardant manus,
 ictusque resilit et dolis addit fidem.
 Iterum tamen confirmat invalidam manum
 altaque bipenni latera pertemptat. Fremit
 25 captiva pubes intus, et dum murmurat,
 roborea moles spirat alieno metu.
 Ibat iuventus capta, dum Troiam capit,
 bellumque totum fraude ducebat nova.
 Ecce alia monstra: celsa qua Tenedos mare
 30 dorso replevit, tumida consurgunt freta
 undaque resultat scissa tranquillo † minor †,
 qualis silenti nocte remorum sonus
 longe refertur, cum premunt classes mare
 pulsumque marmor abiete imposita gemit.
 35 Respicimus: angues orbibus geminis ferunt
 ad saxa fluctus, tumida quorum pectora
 rates ut altae lateribus spumas agunt.
 Dat cauda sonitum, liberae ponto iubae
 consentiunt luminibus ...
 ... fulmineum iubar
 40 incendit aequor sibilisque undae fremunt.
 Stupuere mentes. Infulis stabant sacri
 Phrygioque cultu gemina nati pignora
 Lauconte. Quos repente tergoribus ligant
 angues corusci. Parvulas illi manus
 45 ad ora referunt, neuter auxilio sibi,
 uterque fratri: transtulit pietas vices
 morsque ipsa miseros mutuo perdit metu.
 Accumulat ecce liberum funus parens,
 infirmus auxiliator. Invadunt virum
 50 iam morte pasti membraque ad terram trahunt.
 Iacet sacerdos inter aras victima
 terramque plangit. Sic profanatis sacris
 peritura Troia perdidit primum deos.
 Iam plena Phoebe candidum extulerat iubar
 55 minora ducens astra radianti face,
 cum inter sepultos Priamidas nocte et mero
 Danai relaxant claustra et effundunt viros.
 Temptant in armis se duces, veluti solet
 nodo remissus Thessali quadrupes iugi
 60 cervicem et altas quatere ad excursum iubas.
 Gladios retractant, commovent orbes manu
 bellumque sumunt. Hic graves alius mero
 obruncat et continuat in mortem ultimam

somnos, ab aris alius accendit faces
 65 contraque Troas invocat Troiae sacra”.

90 (1) * ex is, qui in porticibus spatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miserunt. At ille, qui plausum ingenii sui noverat, operuit caput extraque templum profugit. (2) Timui ego ne me † poetam vocaret †. Itaque subsecutus fugientem ad litus perveni, et ut primum extra teli coniectum licuit consistere, (3) “Rogo” inquam “quid tibi vis cum isto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, et saepius poetice quam humane locutus es. Itaque non miror, si te populus lapidibus persequitur. (4) Ego quoque sinum meum saxis onerabo, ut quotiescumque coeperis a te exire, sanguinem tibi a capite mittam”. Movit ille vultum et “O mi” inquit “adulescens, non hodie primum auspicatus sum. (5) Immo quotiens theatrum, ut recitarem aliquid, intravi, hac me adventicia excipere frequentia solet. (6) Ceterum ne [et] tecum quoque habeam rixandum, toto die me ab hoc cibo abstinebo”. “Immo” inquam ego “si eiuras hodiernam bilem, una cenabimus”.